

terrein van het Hazegras wat op te hogen.

De aanleg van een ondergrondse parking op het E. Feysplein was voor ons een gelegenheid om gegevens uit de vergeten geschiedenis van het Hazegras opnieuw op te rakelen.

(1) R.A. Brussel. Modern Archief, 1338.

(2) Stadsbibl. Oostende. Echo d'Ostende en Bulletin Commercial.

HET STADSBESTUUR RAAKT BETROKKEN BIJ EEN LOONCONFLICT (1905)

door Ivan VAN HYFTE

1. Een brief waar men niet aan kon voorbijgaan.

Het stoutmoedig afsmeaken van loonopslag of het schuchter protesteren tegen loonsvermindering zonder omhaal liep eind 19de eeuw doorgaans faliekant af.

Pas toen sloopstimmerlui niet enkel van één atelier maar op alle werven, alsook de smeden, ketelmakers, ijzerdraaiers, dokwerkers of zeilmakers elkaar zochten en vonden, waren de VAKVERENIGINGEN geboren.

In het Belgisch Staatsblad vinden we de statuten van onder andere "De Metaalbewerkerbond-Vakvereniging te Oostende" (8-12-1904 akt. nr. 673) en die van "De Christene Oostendsche Houtbewerkerbond (10-11-1905 akt. nr. 703). Niet alle vakverenigingen lieten hun statuten van staatswege goedkeuren. Hoe zwak hun positie ook nog was, bleek uit het feit dat ze tot 1905 nooit collectief hun eisen formuleerden.

De Oostendse gemeenteraad kreeg wel regelmatig aanvragen van afzonderlijke vakverenigingen om het minimumloon vast te bepalen bij het uitschrijven van een nieuwe lastenboek voor de vele stadswerken, maar tot dan toe had ze hierop nooit gereageerd.

Op 16-10-1905 schrijft een Komitee der Oostendse Vakverenigingen een nieuwe brief i.v.m. lonen. Ze willen de gemeentebestuurders zelfs een handje toesteken want ze hebben zelf minima vooropgesteld op basis van de huisvesting en de steeds toenemende levensduurte. Aangezien het om een stelregel gaat, mogen wij veronderstellen dat de hiernavolgende pijnlijke cijfers niet altijd gehaald werden. De brief is dermate ook nog interessant omdat hij een BEROEPEN-forum van het proletariaat in een aristokratische badstad weergeeft.

"...Wij zijn tot den volgenden uitslag gekomen in het vaststellen der lonen onder de volgende categoriën der werklieden. (...) Slotmakers, 0,40 Fr, kachelsmeden 0,38 Fr, kachelsmeden-helpers 0,30 Fr. Loodgieters en zinkbewerkers 0,45 Fr, 10 % meer voor torenwerken. Galvaniseerders en nickleerders 0,55 Fr, monteerdere 0,45 Fr, ajusterders 0,42 Fr, ketelmakers 0,50 Fr, ketelkuischers 0,45 Fr. Gasbewerkers 0,35 Fr. Schrijnwerkers 0,38 Fr, timmermans 0,38 Fr, timmermans-machienbewerkers 0,50 Fr. Meubelmakers 0,40 Fr, plafonneerders 0,40 Fr, schilders 0,37 Fr, glazenmakers 0,40 Fr, metsers 0,40 Fr, metseldienders 0,32 Fr. Schaliedekkers 0,65 Fr (10 % meer voor gevaarlijke werken). Steenkappers 0,38 Fr, vloerbewerkers 0,36 Fr, aarde-werkers 0,40 Fr, voerlieden 0,32 Fr, kruiwagenvoerders 0,40 Fr, steenmortelbewerkers 0,40 Fr, afbrekers 0,36 Fr, baggeraars 0,47 Fr, behangers 0,36 Fr, beeldhouwers (brutsnijders) 0,45 Fr, beeldhouwers (steen) 1,00 Fr, ornamentmakers-plaastergieters 0,55 Fr, vormselmodelmakers 1,25 Fr.

Boekbinders 0,37 ₣, boekbinders-plooiers 0,15 ₣, letterzetters 0,40 ₣. Stukwerkers (1.000 vierkanten gedrukte kopij) 1,00 ₣, stukwerkers (1.000 vierkanten geschreven kopij) 1,10 ₣, machienzettters 0,60 ₣. Drukkers op een enkele pers 0,40 ₣, op een dubbele pers 0,45 ₣, op een pers met gewoon pedaal 0,25 ₣. Margeerders 0,22 ₣, steendrukkers 0,45 ₣, steenslijpers 0,27 ₣, scheepsbouwers 0,50 ₣, koperslagers en gieters 0,55 ₣...."

Aan die minima koppelden zij ook nog een aantal voorwaarden die moesten opgenomen worden in de aanbesteding. Stel hier tegenover de huidige modaliteiten van een hedendaags klassiek arbeidscontract en je merkt onmiddellijk wat voor lange weg de loonarbeid heeft afgelegd.

Zo wilden ze een afgevaardigde van het Schepencollege aanwezig zien op de uitbetaling van de lonen. De aannemers moesten in de ateliers op goed zichtbare plaatsen "plakschriften" aanbrengen met het minimumloon erop, gedurende de aanbesteding. Buitengewoon werk (zon- en feestdagen en vroeger dan zes of later dan negentien uur) zou moeten uitbetaald worden op basis van drie uur in plaats van twee.

Wekelijks moet de aanbesteder een register bijhouden met de naam, het loon en zijn handtekening als bewijs dat het vermelde loon effectief door hem zal uitbetaald worden. De patroons zijn maandelijks verplicht aan het Schepencollege de dagloonbladen voor te leggen. Een boete van 10 ₣ tot 100 ₣ wordt opgelegd bij inbreuk.

2. Jean Mollet, een koppige doorzetter.

Van katholieke strekking katholiek is deze schrijver in de gemeentelijke verslagen tussen 1908 en 1912 enkel en alleen terug te vinden in zijn talloze interpellaties over het arbeidsloon. Het is zowat zijn levenswerk geworden.

Zitting 22-9-1908. Drie jaar na de hoger aangehaalde brief bindt hij de kat de bel aan door te stellen dat er van stadswege nog altijd niets gedaan is om de lonen te verhogen en de werkvoorwaarden te verbeteren. Reeds 3 jaar stuurt de Oostendse drukkersbond verzoekschriften waar nooit een gevolg werd aangegeven.

De burgemeester belooft antwoord in de volgende zitting...

Zitting 13-10-1908. Burgemeester PIETERS maakt zich sterk, in het Frans, met erop te wijzen dat lang vóór het verzoekschrift van 16-10-1905 de minima in de lastenboeken genoteerd staan. Waarop MOLLET, in het Nederlands, replikeert "De werklieden in Oostende moeten toch niet minder verdienen dan andere plaatsen(...) Daarom juist die vastgestelde prijzen in de brief...".

Zitting 1-12-1908. Het arbeidersraadslid heeft zich gedocumenteerd : werklieden aan de stadsriolen ontvangen onrechtmatig 25, 27 à 30 centiemes per uur; nachtwakers die van 5 u 's avonds tot 7 u 's morgens werken, krijgen slechts 19 ct. Hij waarschuwt voor sociale onrust die kan uitbarsten en vraagt opnieuw de brief "rijpelijk te overwegen".

Burgemeester : "Je réunirai les renseignements pour la prochaine séance".

Zitting 22-12-1908. Schepen FERMON heeft Brussel, Antwerpen, Luik, Charleroi, Brugge en Mechelen aangeschreven hoe die steden het probleem hebben aangepakt. "Zodra wij alle inlichtingen bijeen verzameld hebben, zullen we ze onderzoeken in de commissie der werken...".

Zitting 9-1-1909. Geen tijd om een nieuwjaarsglas te heffen. Er staat teveel op de agenda. Niet alleen de 3 verzoekschriften van de lokale drukkers maar ook de fameuze brief van het Verbond der Oostendsche Vakverenigingen wordt - zoals MOLLET het gevraagd heeft - eindelijk (!) gerapporteerd.

Zitting 6-4-1909. "Het woord is aan de h. MOLLET voor zijn onder-vraging nopens het minimumloon in de aanbesteding van de nieuwe schietbaan" (voor het leger en de Burgerwacht). MOLLET komt ook terug op een niet gehouden afspraak om patroons en werknemers samen aan tafel te krijgen. De sociale bemiddelaar bij monde van FERRON wuift alle kritiek weg door te verwijzen naar de Commandant van de Genie te Oostende die zelf plans en bestekken heeft opgemaakt.

Even meent de schepen MOLLET te strikken door te vragen waarom hij dan niet reageerde in de commissies van Openbare Werken waarvan hij zelf lid is. "Door mijn bezigheden als werkman kan ik niet altijd aanwezig zijn" luidt gevat het antwoord. De stad heeft nog wat achter de hand. Er zal een lijst worden opgestuurd naar het Syndicaat en naar de Bond der Aannemers met het verzoek de minima van alle ambachten te willen bepalen.

Zitting 29-6-1909. "Mijnheer de Voorzitter, is er geen brief toegekomen vanwege de vakverenigingen nopens de minimumdaglonen!". "Wij hebben inderdaad een brief ontvangen en hebben hem aan het dossier toegevoegd. Ik heb u gevraagd te willen wachten tot we alle inlichtingen ontvangen hebben".

La discussion est close.

Zitting 26-10-1909. 24 raadsleden willen nu het maximum werkuren definitief vastleggen, wat de stadswerken betreft. VAN GRAEFSCHEPE, hierin gevolgd door dokter PLEYN, is van oordeel het werk te laten beginnen om 6 u 's morgens en te eindigen om 20 u (= 12 uur). Wie meer dan 12 uren werkt, krijgt een verhoging van 25 %...

MOLLET treedt die gedachte niet bij en vindt een 10 uren werkdag meer dan genoeg. Het werk zou degelijker zijn en de werkloosheid dalen, meent hij. De raad stemt tenslotte over VAN GRAEFSCHEPE's voorstel dat afgezwakt wordt : 25 % verhoging op meer dan 12 u werk tijdens de 6 zomermaanden en op meer dan 10 uur werk van oktober tot maart. 23 antwoorden ja, MOLLET stemt tegen !

Zitting van 22-2-1910. De loonkwestie wordt opengetrokken naar ALLE werklieden, ook zij die in dienst zijn van de stad (haven-dienst, ruimdienst, vismijn, pompiers, beplantingsdienst...). VAN GLABBEKE : "Dit zou een meeruitgave zijn van 12 à 15.000 fr per jaar". Burgemeester PIETERS : "Akkoord, maar heel eerst het nodige geld bijeen". MOLLET : " Ik stem pas in met de begroting als alle stadswerklui ook het minimum krijgen".

Zitting van 14-3-1911. MOLLET heeft horen zeggen dat de aannemer van de betalende jongensschool in de Ooststraat zijn metselaars niet wettelijk betaalt.

Zitting van 4-4-1911. MOLLET (nog over de Ooststraat) "Ik kan u verzekeren dat sommige metsers aan 35 en 37 ct. i.p.v. 42 ct. betaald worden". FERMON : "Ik ben op de werken geweest en ze waren allen tevreden". MOLLET : "Ze durven de waarheid niet zeggen uit vrees afgedankt te worden". FERMON : "Ze hebben niets te vrezen. Ze mogen me komen spreken op het stadhuis en zelfs in mijn huis.

Zitting van 25-4-1911. Aannemer SMIS-VALCKE reageert in een brief tegen de aantijgingen die MOLLET in plaatselijke kranten de wereld

instuurt i.v.m. de Ooststraat.

Zitting van 12-12-1911. Het Schepencollege had ondertussen gevolg gegeven aan een vraag van het verbond van Vakverenigingen i.v.m. verbetering van het minimumloon. MOLLET wil weten waarom de letterzetter- en de andere werkmensen geen verhoging gekregen hebben. Hij vindt het 2 maten en 2 gewichten. VAN GLABBEKE vindt dit heel normaal. De levering van drukwerk werd herzien en van die gelegenheid heeft men gebruik gemaakt om een verbetering aan te brengen.

Zitting van 21-5-1912. Belangrijke stap voorwaarts in de loonreglementering. Met 22 voor en 2 tegen (handelaar LAROYE en houthandelaar DEWEERT) stemt de Raad een hoger loonbarema voor zowel stads- werklieden als arbeiders die voor de stad werken.

Zitting van 27-8-1912. MOLLET blijft met argusogen de toepassing van de minima volgen. Zo heeft hij vastgesteld dat de aannemer voor de werken aan het Koninklijk Atheneum, VERKEMPINCK, de opgelegde daglonen in het kohier niet toepast.

* * *

Jean MOLLET verdwijnt na 1914 van het politiek toneel. Zijn geestesgenoten zullen het meemaken dat latere akkoorden ook niet zonder strijd tot stand zullen komen. Op 7 oktober 1919 weigerden de Oostendse loodgieterbazen meer dan 1,25 ₣ per uur te betalen voor een geschoold werkmans omdat er bij sommigen nog gewerkt werd voor 1 ₣ per uur, 11 uur daags !

Die laatsten waren misschien onze grootouders of overgrootouders.

DE FOTOGRAFIE TE OOSTENDE TOT 1914

Met de hiernavolgende beperkte gegevens wordt gepoogd een antwoord te geven op de vraag van A. VAN CAILLIE (De Plate, februari 1992) nopens een eventuele bestaande band tussen de families ASAERT en SIMON.

In de "Nouvel annuaire - livre d'adresses" A. STRACKÉ - 1902 staat op blz. 137, dat op het adres Kerkstraat 29 woonachtig zijn :

- ASAERT Jean, fotograaf
- SIMON L.

en wat zeker niet onbelangrijk is, was er een

- depot des machines à coudre "Singer".

Mijn inziens vond ASAERT in dit depot een geschikte plaats om er een handelszaak uit te baten.

SIMON L. (Ludovicus-Carolus-Benedictus) werd te Oostende geboren op 8 mei 1852 als zoon van Jacobus Josephys (42 j.) en Rosalia DECLERQ (36 j. - winkelierster). SIMON Louis was net als zijn vader steenhouwer van beroep.

Volgens het kiesregister van 1912/1913 leefde dezelfde SIMON Louis toen van zijn renten en werd hij op 9 mei 1911 afgeschreven voor rue G. Moreau 26 te Anderlecht.

De familie SIMON telde trouwens meerdere steenhouwers waarvan, toevallig of niet, er enkele woonden in de H. Serruyslaan, E. Beernaertstraat en Werfstraat. SIMON L. is volgens mij nooit fotograaf geweest, maar wetende dat een ganse huizenblok van de Werfstraat zou worden onteigend en gesloopt, heeft hij met de hulp van zijn medebewoner en fotograaf ASAERT-PIERLOOT, dit op de gevoelige plaat willen vastleggen en voor het nageslacht bewaren.

Daniël DESCHACHT